

11. Кыргызская Республика: новые перспективы. Комплексная Основа Развития Кыргызской Республики до 2010 года. Общенациональная стратегия, Бишкек. – 2001. – 106 с.
12. О кредитных союзах: Закон Республики Узбекистан от 04 апреля 2002 года № 355-П. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kua.uz/legislation/20090925/закон-республики-узбекистан-п-355-п-от-4-апреля-2002-г-о-кредитных-союзах>.
13. Об утверждении Положения о порядке государственной регистрации и лицензировании кредитных союзов: постановление Правления Центрального банка Республики Узбекистан от 23 января 2010 года № 3-6. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.kua.uz/sites/default/files/u3/%20o%20лицензировании_rus_new.pdf

УДК 351.74: 342.265 (477)

ЗАПОБІГАННЯ МІЛІЦІЄЮ ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ОСОБАМИ, ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Ковальов С.І., заступник начальника слідчого управління

Головне управління Міністерства внутрішніх справ України в Одеській області

Стаття присвячена запобіганню міліцією порушень правил адміністративного нагляду особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Ключові слова: запобігання, міліція, порушення, правила, адміністративний нагляд, звільнені особи, місця позбавлення волі.

Ковалев С.И. ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ МИЛИЦИЕЙ НАРУШЕНИЙ ПРАВИЛ АДМИНИСТРАТИВНОГО НАДЗОРА ЛИЦАМИ, ОСВОБОЖДЕННЫМИ ИЗ МЕСТ ЛИШЕНИЯ СВОБОДЫ / Главное управление Министерства внутренних дел Украины в Одесской области, Украина

Статья посвящена предупреждению милицией правонарушений правил административного надзора лицами, освобожденными из мест лишения свободы.

Ключевые слова: предупреждение, милиция, правонарушение, правила, административный надзор, освобожденные лица, места лишения свободы.

Kovalev S.I. PREVENTION OF ADMINISTRATIVE SUPERVISION RULES PERPETRATION BY RELEASED PERSONS / Head-office of the Ministry of interior of Ukraine in Odessa region, Ukraine
The article is dedicated to prevention of administrative supervision rules perpetration by released persons.

Key words: prevention, militia, perpetration, rules, administrative supervision, released persons, penitentiary institutions.

Питання запобігання порушенням правил адміністративного нагляду знайшло своє віддзеркалення в самій конструкції ст.395 КК України [1], у якій законодавець виділив особливість даного складу злочину, який відрізняє його від багатьох інших суспільно небезпечних діянь. Порушення правил адміністративного нагляду є явищем, що виникло вже з приводу вчинених раніше злочинів. Дана особа може притягатися до кримінальної відповідальності за порушення правил адміністративного нагляду лише в тих випадках, коли за нею був встановлений судом адміністративний нагляд у зв'язку з раніше вчиненими злочинами.

У комплексі заходів, направлених на запобігання злочинності в цілому, важлива увага надається і проблемі попередження повторних злочинів з боку осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Серед заходів запобігання порушенню правил адміністративного нагляду слід виділити: а) співпрацю установ виконання покарань з органами внутрішніх справ з метою забезпечення повного обліку звільнених з місць позбавлення волі; б) регулярне проведення органами внутрішніх справ загальнонаглядових перевірок за дотриманням законодавства про адміністративний нагляд; в) організаційно-штатну забезпеченість служб органів внутрішніх справ, що здійснюють адміністративний нагляд; г) систематичне проведення правового

виховання і правової пропаганди серед осіб, звільнених з місць позбавлення волі; д) вдосконалення законодавства про адміністративний нагляд; е) підвищення ефективності правозастосувальної діяльності органів внутрішніх справ і судів у справі здійснення адміністративного нагляду.

Теоретичне підґрунтя запобігання порушенню правил адміністративного нагляду особами, звільненими з місць позбавлення волі, склали праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі кримінального права, адміністративного та кримінально-виконавчого права П.П. Адрушка, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, І.Г. Богатирьова, І.П. Голосніченка, О.І. Галінського, О.М. Джужи, О.Л. Копиленка, В.К. Колпакова, Т.В. Коломієць, О.С. Міхліна, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, Д.О. Назаренка, В.І. Осадчого, М.І. Панова, М.О. Стручкова, В.І. Тютюгіна, В.М. Трубникова, В.О. Уткіна, В.Д. Філімонова, Ю.В. Шинкарьова, І.В. Шмарова, О.І. Чистякова, С.С. Яценка та інших вчених.

При підготовці статті ми спиралися на чинне законодавство про адміністративний нагляд, яке включає сукупність норм, передбачених різними галузями права.

Серед нормативно-правових актів, на які спирається автор і які регулюють адміністративний нагляд, є Кримінальний кодекс України КК (ст.395, яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду), Закон України „Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”, Кодекс про адміністративні правопорушення – відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду, Наказ МВС України та ДДУПВП Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Поряд із цим, слід погодитися з думкою Назаренко Д., що в майбутньому неодмінно виникне необхідність перегляду основних положень нормативних актів, які регулюють порядок встановлення і здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, з точки зору відповідності останнього нормам міжнародного права, адже цей нагляд передбачає досить суттєве втручання в сферу приватного життя громадян, обмеження їх конституційних прав і свобод [6, 2].

У комплексі заходів, направлених на запобігання злочинності в цілому, важлива увага надається і проблемі попередження повторних злочинів з боку осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Серед заходів запобігання порушенню правил адміністративного нагляду слід виділити: а) співпрацю установ виконання покарань з органами внутрішніх справ з метою забезпечення повного обліку звільнених з місць позбавлення волі; б) регулярне проведення органами внутрішніх справ загальнонаглядових перевірок за дотриманням законодавства про адміністративний нагляд; в) організаційно-штатну забезпеченість служб органів внутрішніх справ, що здійснюють адміністративний нагляд; г) систематичне проведення правового виховання і правової пропаганди серед осіб, звільнених з місць позбавлення волі; д) вдосконалення законодавства про адміністративний нагляд; е) підвищення ефективності правозастосувальної діяльності органів внутрішніх справ і судів у справі здійснення адміністративного нагляду.

Своєчасна постановка на облік звільнених із місць позбавлення волі, на нашу думку, багато в чому залежить від співпраці органів внутрішніх справ з установами виконання покарання. Така позиція ґрунтується на тому, що згідно з Інструкцією про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, керівник районного відділу органів внутрішніх справ або його заступник після отримання з установ виконання покарань запиту щодо встановлення обмежень дій піднаглядного повинні дати дільничному інспектору міліції доручення не пізніше 10 днів із дня надходження запиту направити до установ виконання покарань повідомлення з пропозиціями стосовно обмежень дій при встановленні адміністративного нагляду.

Дільничний інспектор міліції, отримавши повідомлення про звільнення від відбування покарання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, повинен забезпечити спостереження та контроль за її своєчасним прибуттям до обраного місця проживання, своєчасністю реєстрації в органі внутрішніх справ та поведінкою, проводити з нею бесіду і попередити її про відповідальність за порушення громадського порядку та права інших громадян.

При отриманні ухвали про встановлення адміністративного нагляду дільничний інспектор міліції оформлює на неї справу адміністративного нагляду. Контроль за веденням справи адміністративного нагляду здійснює начальник відділу (відділення) дільничних інспекторів міліції, а в разі його відсутності – працівник, який відповідає за організацію роботи дільничних інспекторів міліції з раніше судимими особами. Після реєстрації піднаглядного дільничний інспектор міліції заповнює на неї сторожову карту і направляє її до адресних бюро Автономної Республіки Крим, областей, міста Києва та Севастополя.

З метою забезпечення ефективного профілактичного впливу на осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, дільничний інспектор міліції взаємодіє з членами спостережної комісії місцевих рад та громадськими формуваннями. Дільничні інспектори міліції та працівники карного розшуку зобов'язані проводити індивідуально-профілактичну роботу з піднаглядним з метою запобігання випадкам ухилення його від адміністративного нагляду. У разі отримання відомостей про наміри піднаглядного ухилитися від адміністративного нагляду або вчинити правопорушення дільничний інспектор посилює контроль за поведінкою і способом життя такої особи.

Контроль за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень дій піднаглядного здійснюється дільничними інспекторами міліції у взаємодії з працівниками карного розшуку, інших служб і підрозділів із суворим дотриманням прав особи на повагу до її приватного та сімейного життя, недоторканості житла і таємниці листування.

Слід наголосити, що будь-яке втручання в право особи може бути здійснене лише на підставі закону та у випадках обґрунтованої необхідності захисту національної та громадської безпеки або економічного добробуту країни. Про результати перевірок додержання піднаглядними правил і обмежень дій адміністративного нагляду працівники міліції здійснюють запис у листку контролю за дотриманням встановлених обмежень дій піднаглядним та рапортом доповідають керівнику районного відділу внутрішніх справ.

Дільничний інспектор міліції як особа, яка самим тісним чином спілкується із піднаглядним, здійснює стосовно нього індивідуально-профілактичну роботу. Дану тезу підтверджує і існуюча практика, у центрі індивідуально-виховної дії на будь-яких категорій звільнених, повинна бути індивідуальна робота, але вона може виявитися безуспішною, якщо їм одночасно не виявлятиметься в разі потреби, і психологічна допомога, у тому числі і для зняття внутрішніх конфліктів і переживань, врегулювання відносин з оточуючими і найголовніше – для успішного процесу їх адаптації в нових умовах життя на волі. Індивідуально-профілактична робота з піднаглядними повинна здійснюватися на детальному вивченні особи, їх життя, звичних мотивів поведінки, у тому числі і злочинних мотивів [4, 25].

Індивідуально-профілактичну роботу з піднаглядними легше здійснювати, якщо дільничний інспектор заздалегідь визначить типологічну приналежність кожного свого підопічного, ґрунтуючись на розроблених кримінологічних, педагогічних і психологічних методиках. А визначення кримінологічного типу конкретної людини, у свою чергу, дозволить успішно здійснювати основні форми і методи роботи з нею. Зрозуміло, необхідну інформацію можна черпати з матеріалів особистої справи, оперативних даних, особистих спостережень.

Як дільничний інспектор, так і інші служби і підрозділи органів внутрішніх справ, а також правоохоронні органи і інші державні органи і організації (наприклад, служба зайнятості населення), а також громадські об'єднання, повинні надавати увагу при роботі з піднаглядними соціально-реабілітаційним заходам запобігання рецидивній злочинності з їхньої сторони: нейтралізації негативних наслідків позбавлення волі і надання допомоги в трудовому і побутовому влаштуванні після звільнення з місць позбавлення волі; застосування до них виховних та профілактичних заходів тощо.

Не можна забувати, що багато звільнених з місць позбавлень волі – це особи з деградованим процесом соціалізації, з погано засвоєними різноманітними соціальними ролями недостатньо добре залучені до системи соціально корисних ролей. За час знаходження в колонії засуджені, як правило, залучаються до системи тюремної субкультури і в період відбування покарання звикають дотримуватися них. Ці норми і «поняття» несуть негативну, протиправну

спрямованість, тому їх засвоєння і проходження їм в повсякденному житті ще більш ускладнює нормальний розвиток засуджених вже на волі [5, 234].

Діяльність прокуратури по нагляду за дотриманням законодавства про адміністративний нагляд є системою заходів, що виробляються шляхом узагальнення матеріалів профілактичної діяльності органів внутрішніх справ, судів, наглядових комісій, добродійних і громадських утворень. На жаль, наглядова практика прокуратури рідкісна, звичайно вона вступає як одна із сторін інших видів перевірок [8]. У зв'язку з цим би було доцільно покласти обов'язок на районні (місцеві) прокуратури проводити такі перевірки, наприклад, один раз на півріччя. У поданнях, що вносяться ними в державні і громадські формування, слід давати аналіз причин порушень законодавства про адміністративний нагляд і вказувати конкретні пропозиції щодо їх усунення.

Підвищенню ефективності запобігання порушенням правил адміністративного нагляду з боку осіб, звільнених із місць позбавлення волі, багато в чому сприяє вдосконалення організаційно-штатного забезпечення органів внутрішніх справ. У даний час у процесі обліку і контролю звільнених із місць позбавлення волі беруть участь декілька співробітників внутрішніх справ, що відносяться до різних служб, що певною мірою відображається на результативності попереджувальної діяльності органів внутрішніх справ [8, 22].

Ми підтримуємо пропозицію Назаренко Д., Трубникова В.М. про відновлення в органах внутрішніх справ груп профілактики. Прийняття такого рішення з боку держави сприяло б більш ефективній діяльності по контролю за адміністрацією підприємств, установ і організацій по трудовому використуванню піднаглядних, організації виховної роботи з ними за місцем роботи і мешкання, а також контролю за їх поведінкою в неробочий час.

Правове виховання і правова пропаганда законослухняності є однією із сторін виховної роботи серед громадян, що полягають, наприклад, у роз'ясненні законодавства про відповідальність за порушення громадського порядку, правил адміністративного нагляду і ін. Причому, правове виховання, наприклад, з засудженими до позбавлення волі, повинне починатися ще в установі виконання покарання. Це можуть бути різного роду бесіди з засудженими, відносно яких може бути встановлений адміністративний нагляд. Зрозуміло, робота по правовому вихованню повинна визначатися тим контингентом осіб, перед якими проводитиметься лекція або бесіда [3, 21].

В основу правового виховання і правової пропаганди повинна бути покладена теза про те, що сьогодні боротьба із злочинністю залишається серйозною задачею, для вирішення якої разом із застосуванням заходів покарання, передбачених законом, виявляється все велика турбота про профілактику злочинів, про те, як їх попередити, не допустити їх повторного здійснення.

Вдосконалення законодавства про адміністративний нагляд значною мірою сприяє досягненню мети, переслідуваної справжнім правовим інститутом. Застосування досконаліших форм дії на піднаглядних, вироблених практикою; всебічний контроль за їх поведінкою і способом життя; оптимальне визначення контингенту піднаглядних; вироблення критеріїв виправлення осіб, що полягають під адміністративним наглядом; і т.ін., – все це багато в чому сприятиме поліпшенню діяльності органів внутрішніх справ по здійсненню адміністративного нагляду, а тим самим і попередженню рецидивної злочинності.

Ефективність адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, залежить від належного втілення науково обґрунтованих та апробованих на практиці організаційних засідок його здійснення. Організація адміністративного нагляду за персонами, звільненими з місць позбавлення волі, як і організація будь-якого іншого вигляду наглядової діяльності, включає комплекс дій з аналітичної роботи, планування (визначення сил та засобів, форм і методів наглядової діяльності), проведення інструктажу, забезпечення наглядової діяльності (правове, інформаційне, кадрове, матеріально-технічне, фінансове); взаємодію та координацію наглядової діяльності; контроль за її здійсненням; коригування адміністративно-наглядової діяльності міліції.

Вважається, що серед обов'язків дільничних інспекторів міліції щодо здійснення ними адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, слід передбачити також забезпечення передбачених нормативними актами прав, свобод та законних інтересів

осіб, звільнених з місць позбавлення волі; роз'яснення порядку і умов адміністративного нагляду; вжиття необхідних заходів до залучення піднаглядних до суспільно-корисної праці; проведення з піднаглядними індивідуально-профілактичної роботи; надання їм соціальної допомоги; нагляд за забезпеченням осіб, звільнених з місць позбавлення волі, житлово-побутовими умовами [4, 28].

Для забезпечення ефективного профілактичного впливу на осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, дільничний інспектор міліції взаємодіє з трудовими колективами, органами місцевого самоврядування та населенням. Перевірка піднаглядного за місцем проживання здійснюється дільничним інспектором міліції за участю представників громадськості або позаштатних інспекторів міліції у ввічливій, тактовній формі, яка не принижує його особистої честі і гідності, а також честі і гідності членів його сім'ї.

Кількість перевірок за місцем проживання піднаглядного залежить від особи піднаглядного та поінформованості дільничного інспектора міліції про дотримання цією особою правил адміністративного нагляду. Для забезпечення ефективного профілактичного впливу на осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, дільничні інспектори міліції повинні взаємодіяти також із членами спостережних комісій місцевих рад та громадськими формуваннями з охорони громадського порядку.

Спостереження за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень дій піднаглядного має здійснюватися дільничними інспекторами міліції із суворим дотриманням прав особи на повагу до її приватного та сімейного життя, недоторканності житла і таємниці листування піднаглядного.

З метою запобігання вчиненню піднаглядними правопорушень працівники міліції (дільничні інспектори, працівники карного розшуку) мають право відповідно до чинного законодавства в будь-який час доби безперешкодно входити в жилі приміщення піднаглядного з метою перевірки; викликати піднаглядного для бесіди в міськрайвідділ або службове приміщення дільничного інспектора міліції; вимагати від піднаглядного усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням правил адміністративного нагляду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 240 с.
1. Кримінально-виконавчий кодекс України. – К.: Атіка, 2004. – 96 с.
2. Богатирьов І.Г. Кримінально-виконавче право України: підручник / І.Г. Богатирьов. – К.: «Правова єдність», 2008. – 352 с.
3. Богатирьов І.Г. Адміністративний нагляд та правові засоби його реалізації / І.Г. Богатирьов // Право і суспільство – 2009. – №4 – С. 25-29.
4. Джужа О.М. Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Г. Колб, та ін // – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 544 с.
5. Назаренко Д.О. Кримінальна відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Д.О. Назаренко. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.
6. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ №1303/203 МВС України та ДДУПВП від 4 листопада 2003 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
7. Львовчкін В.А. Концептуальні питання реформування кримінально-виконавчої системи України / В.А. Львовчкін // Бюлетень Київського Інституту внутрішніх справ. – Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2002. – № 7. – С. 3-12.